

Спомени с усмивка

За хумора на професор Алипи Матеев

За неизтощимото чувство за хумор на проф. Алипи Матеев сред математиците ще се пише и говори още много години, защото той наистина беше една оригинална личност с изключително умение да си служи с хумора. За него е абсолютно недостатъчно да се каже, че той знаеше много смешки, както обикновено сам ги наричаше. Напротив, може би вицовете му да не са били чак толкова много, но той винаги знаеше кога, какво и как да разкаже. За него хуморът беше преди всичко начин за общуване със събеседника и средство за подчертаване на определена мисъл и именно това за него беше същественото. Днес има цели вестници и специални рубрики в радио и телевизионни програми, които се занимават самоцелно само с вицове, но ефектът от тях е минимален. Няма го онзи чар и обаяние, който излъчваше хуморът на професор Матеев. Сега вероятно мнозина си спомнят как някога по масовите мероприятия на Съюза на математиците в България (СМБ) доста наши колеги се надпреварваха да разказват анекдоти и разни смешни истории само и само да могат и те да блеснат, но всичко това отдавна е забравено. Забравихме и вицовете, забравихме и техните разказвачи, а за проф. Матеев се мъчим всичко да си спомним и дори да го предадем на по-младите си колеги. Защо това е така? Ето този въпрос ме вълнува и заради неговия отговор пиша тези редове. Разбира се, далеч съм от мисълта, че аз мога да дам изчерпателен отговор.

Проф. Алипи Матеев беше първият преподавател от наkogашния Физико-математически факултет, когото срещнах в Деканата му до паметника на Васил Левски през есента на 1957 година. Тогава той беше заместник-декан на Факултета и преглеждаше документите при записването на новоприетите студенти. Няма да скрия, че доста се стреснах от строгия му вид, когато на опашката на чакащите студенти ми казаха, че той чете лекции по геометрия. Тогава вероятно е бил и доста уморен, защото толкова страшен след това никога не ми е изглеждал. А когато намери в документите ми и някакъв пропуск, аз направо бях сразен. Но никога няма да забравя с каква топлина и внимание ми обясни къде и какво трябва да направя, за да бъде всичко наред. След около един час той отново пое документите и изрече незабравимата фраза: „Ето, това вече е друго!“. На мен ми пораснаха криле!

Аз имах щастието в четири последователни семестъра от следването си да слушам лекциите на проф. Матеев по елементарна, проективна и дескриптивна геометрия. Той винаги разказваше спокойно и разбираемо, грижливо чертаеше и пишеше на добре почистената черна дъска и поддържаше постоянна връзка с аудиторията. И никога не пропускаше да намери подходящ случай да каже: „По този повод ще ви разкажа следната история“. Тогава започваше да разказва или някой остроумен анекдот, или някоя интересна логическа задача. И така на всяка лекция в продължение на две години. И никога самоцелно! Винаги по повод на нещо от разглежданата тема! Ако някой от студентите пропуснеше някоя лекция, на следващата той обезателно се осведомяваше за пропуснатата „история“. Изпитите протичаха по същия начин: винаги внимателен, сърдечен и интересен. Аз го слушах, гледах и се чудех как съм могъл при първата среща да го възприема по толкова погрешен начин!

Последната си лекция той завърши с обичайните за подобен случай заключителни думи и във видимо добро настроение, между другото, каза:

– Така аз четири семестъра ви учих на геометрия!

След това погледна часовника си и ние разбрахме, че до края на часа има още време. Тогава някой от първите редове се осмели да го помоли да разкаже още един интересен виц.

– Не-е, така аз не мога! Аз зная и всякакви други вицове, за аудитория, за маса, за кръчма, за всякаква обстановка, но за всеки виц е нужен подходящ удобен момент! – бе категоричното заключение на проф. Матеев.

Мисля, че в тази фраза на професора е казано всичко за неговия хумор. Точно такъв бе той и затова бе желан и интересен.

На тази последна лекция на проф. Матеев у мен се породи любопитството да узная какви ли са другите вицове, които той знае? Любопитството ми се засили още повече, когато група студенти от Медицинския институт в София ми разказаха как са провели екскурзията си до Рилския манастир, в която случайно е бил и проф. Матеев. За тях пътуването с тогавашната теснолинейка до манастира и обратно е било не само чудесно! Казано в днешни термини, то е било цяло великолепно шоу! По-късно аз също имам възможност да присъствам на подобно шоу и то много пъти.

През учебната 1962/63 година, като служител в Изчислителния център на Софийския университет, по лекарско предписание трябваше да се храня в градския диетичен стол, който по това време за обяд ползваше помещението на ресторант „Опера“ (в приземния етаж на Софийската опера). Там видях много известни лица от София, но за моя най-голяма изненада тук се хранеше и проф. Матеев. Това не бяха обеда, това бяха цели спектакли! А в центъра на всичко бе проф. Матеев. Понеже той идваше в стола по различно време, най-големите ценители на хумора пристигаха още в началото, за да не изпуснат нещо. Аз също много пъти съм чакал... Колкото и да закъснееше, все в

даден момент някой възторжено произнасяше краткото: „Иде!“. Професорът влизаше в залата усмихнат, весел и с бодра походка се отправяше към специално освободената най-удобна маса. През това време други отиваха на гишето да му вземат храната, защото не трябваше да се губи време. А той не бързаше! Започваше с най-обикновени разговори и постепенно достигаше до онзи подходящ удобен момент, когато можеше и виц да разкаже. Сега си мисля, че той е усещал как напълно владее положението. Там той разказваше „всякакви вицове“, но бих казал, че това правеше умно и интелигентно. Хората наоколо не скриваха възторга си и искрено се възхищаваха от „професора по математика“. Не зная дали друг път съм бил толкова горд, че и аз съм математик!

През пролетта на 1974 г. на Балканския конгрес по математика в Белград се случи така, че ние, представителите на Пловдивската група, все негови бивши студенти, всяка вечер почти цяла седмица имахме възможност да се срещаме с проф. Матеев. Там той живееше в една стая с проф. Тагамлици и вероятно с него през дългите съвместни години вече всичко си бяха казали, поради което в наше лице намери по-добри слушатели. Всяка вечер водехме уж най-обикновени разговори, но в тях се съдържаше толкова много хумор, че аз имах постоянното чувство, че се разказва една дълга шегичка. Даже за отделни епизоди аз направо заявявах, че разказаното си е един много хубав чист виц.

– Ами пускайте го тогава, щом ви харесва! – добавяше с една много изразителна усмивка професорът и продължаваше нататък.

Тук, от време на време, имах възможността да чуя и някои от „другите“ вицове, но и те идваха по един естествен и ненаатрапчив начин без никаква самоцел. Тогавя разбрах, че за разказването на такива вицове се иска поне двойно по-голямо умение.

Една вечер имахме възможността да отидем или на симфоничен концерт, организиран от домакините на конгреса, или в Нови Белград да гледаме филма „Последно танго в Париж“ с известния Марлон Брандо. Аз тогава още не знаех що за филм е това, но професорът ни каза:

– Такъв концерт можем да посетим на много места. Дайте да идем да видим филма, защото в София едва ли ще ни го покажат.

За първи път видях филм от този род. След прожекцията не смеех нищо да кажа. През онези години този филм и за Запада беше сензация. Но няма да забравя по какъв изящен начин проф. Матеев коментираше и най-деликатните сцени от току-що видяното. Разбира се, в България филма не го показаха. Затова пък във всички вестници хората на воля можеха да четат унищожителни критики за него, без никой да го е видял. Времена и нрави!

По това време в Пловдив аз попаднах в една семейна компания, където се разказваха много вицове. За мен все не оставаше ред, защото никак не ми харесваше неударимото желание на някои да разказват каквото им попадне. Една вечер реших и аз да се включа, като подбрах три от най-хубавите вицове, които знаех от „различни жанрове“, и се опитах да ги разкажа така, както ги разказваше проф. Матеев. Ефектът беше поразителен! Същата вечер повече нищо друго не чухме, а на следващото събиране дамните се задоволиха само със „светски разговори“. Мъжете един по един свенливо си признаваха, че съпругите им забранили повече да разказват вицове, защото едва сега разбрали как трябва да се прави това. Ех, за по-следващите събирания забраната постепенно беше свалена...

Смешни истории сме слушали и от други наши професори и академици, но не съм чувал за някой виц, разказан например от акад. Обрешков или акад. Петканчин. В това отношение първенството на проф. Матеев е безспорно. Защо това е така?! Естествено е, че тук огромна роля играе вътрешната нагласа на човека, неговият характер и

темперамент. Ролята на средата, в която той живее, също е безспорна. От спомените на акад. Любомир Илиев се вижда с какви интересни личности е общувал проф. Матеев, които също са му оказали своето влияние.

Случи се така, че в София аз живеех на ул. „Аксаков“ 48, в която квартира преди това е живял и проф. Матеев. Когато разказвах на хазайката какви шегички съм чул от него, особено в диетичния стол, тя се учудваше, че по-рано той не е бил хуморист до такава степен. Подобни мисли са споделяли пред мен и други негови познати. Може би тайната за себе си открих съвсем неотдавна от едни близки негови приятели. Оказва се, че наскоро след войната проф. Матеев е имал възможността да участва в един голям семинар в Баня, който е бил организиран от Министерството на просветата и културата. Дълги години подобни семинари, на някои от които и аз съм присъствал, бяха почти ежегодни. На този, може би първи такъв семинар, са присъствали много видни български интелектуалци, които в продължение на цяла седмица в дух на надпревара са демонстрирали и своето високо майсторство в областта на хумора. Както посочиха моите събеседници, тук активно участие е взел и такъв майстор на хумора, какъвто беше акад. Ангел Балеvски. Според тях след този семинар проф. Матеев много се бил променил и всичко започнало оттогава. Не зная, може би това наистина е така. Винаги големият майстор се е учил от някой друг голям майстор.

Това е, което мога да кажа за хумора на проф. Матеев, който беше само едната страна на човека Алипи Матеев. С него аз имах и други срещи от „служебен характер“, които за мен са не по-малко интересни, но тук става въпрос за думи. Затова накрая си позволявам да разкажа два негови анекдота, които съм слушал по различни поводи пред по-малка аудитория. Когато проф. Матеев искаше да подчертае значението на точната употреба на термините, той използваше следния анекдот:

Един възрастен руснак влиза в магазин за жива риба и след като оглежда плуващите шарани във водата, той се обръща към симпатичната млада продавачка:

– Девушка, у Вас рыба свежая?

– Конечно что свежая, раз она живая! – отговаря учудена продавачката.

– Ой, нет! Это далеко не так! Моя жена тоже живая, но вообще не свежая! – възразил препатилият мъж.

А ето и един анекдот, който показва как понякога всичко зависи от гледната точка:

Трима приятели спокойно си пиели бирата до прозореца на една бирария и изведнъж единият уплашено се загледал към отсрещния тротоар:

– Вижте, жена ми разговаря с моята любовница!

– Грещиш! Това е жена ми с моята любовница! – с тревога пояснил вторият.

– Нищо подобно! И двамата се заблуждавате, защото това са две мои любовници! – с гордост допълнил третият.

Възможно е да са прави и тримата, нали? Ако това е разказано в подходящ момент, то как да не се смее човек?!

*проф. Стоил Миховски,
Боровец
април, 2014 г.*